

ŠKÁLA NEROZHODNOSTI

Priyanka Choudhary, Adriana Kraftová, Lenka Lehotská, Lucie Ritzingerová

Rozhodování a nerozhodnost

Každý den musíme dělat mnoho menších či větších rozhodnutí, od životních rozhodnutí po rozhodnutí jakou si dáme zmrzlinu. To, jakým způsobem se rozhodujeme a do jaké míry je pro nás tento proces stresující, je ale do velké míry individuální. Rozhodování lze chápat jako proces chování a vybírání mezi různými možnostmi, které mají vést ke kýženému výsledku (Fontana, 2014). Podle Takemury (2021) lze rozlišit tři typy rozhodování na základě okolností – rozhodování s jistotou, rozhodování spojené s rizikem a rozhodování s nejistotou.

Někteří lidé mají téměř vždy potíže, když stojí před rozhodnutím. To je ovlivněno závažností rozhodnutí, ale i strukturou a dynamikou osobnosti ve smyslu kognitivních schopností, vůle, motivace, úrovně aspirace apod. (Provazník & Bedrnová, 1991). Tuto problematiku, kterou označujeme jako nerozhodnost (indecisivness), jsme se rozhodly více prozkoumat i v rámci našeho projektu.

Nerozhodnost můžeme definovat jako maladaptivní vzorec odkládání rozhodnutí při střetu s konflikty a volbami. Lidé s vyšší mírou nerozhodnosti mají tendenci rozhodovací proces prodlužovat dlouhým váháním, důvodem může být vysoký nárok na jistotu a potřeba minimalizovat riziko chyby. Nerozhodnost je spojována s nízkou mírou sebedůvěry a snahou vyhnout se osobnímu selhání, což vede k přehnané opatrnosti (Ferrari, 2000). Frost a Shows (1992) přisuzují vznik nerozhodnosti perfekcionistickému nastavení, které vede k přesvědčení o nutnosti dokonalých řešení, ke snaze vyhnout se chybám díky ztotožnění chyby s neúspěchem.

Germeijs a De Boeck (2003) popisují tři faktory nerozhodnosti: Nedostatečná informovanost o zvažovaných alternativách, problémy ve zhodnocení a nejistota ohledně výsledku. Nerozhodná osoba je autory charakterizována těmito znaky: 1) rozhodování jí trvá dlouho, 2) rozhodování je pro ni obtížné, 3) neví, jak učinit rozhodnutí, 4) během procesu rozhodování se cítí nejistě, 5) odkládá rozhodnutí, 6) vyhýbá se rozhodnutí, 7) nechává rozhodnutí na někom jiném, 8) rozhodnutí nebývá stabilní, 9) vyskytují se obavy ohledně již učiněného rozhodnutí, 10) učiněného rozhodnutí lituje, 11) sama se v situacích rozhodování označuje za nerozhodnou (Germeijs & De Boeck, 2002).

Tvorba položek

Při tvorbě položek jsme se inspirovali především metodou „Indecisivness Scale“ (Rassin et al., 2007). Dále jsme vycházeli z oblastí nerozhodnosti, které popisují Germeijs a De Boeck (2003). Zvolili jsme konkrétně tyto oblasti – a) vyhýbaní se rozhodování, b) negativní pocity při rozhodování, c) vracení se k už udělanému rozhodnutí a d) subjektivní nerozhodnost. Ke každému facetu jsme přiřadili 4 položky, takže výsledný test obsahuje 16 položek. Položky 1. – 4. patří k facetu vyhýbaní se rozhodování, položky 5. – 8. k facetu negativní pocity při rozhodování, položky 9. – 12. k facetu vracení se k už udělanému rozhodnutí a položky 13. – 16. k facetu subjektivní nerozhodnost.

Všechny položky jsou psány formou oznamovacích vět v první osobě. Respondent u každého tvrzení vyjadřuje míru svého souhlasu, přičemž vybírá z možností

zcela nesouhlasím – spíše nesouhlasím – nevím – spíše souhlasím – zcela souhlasím.

Jednotlivé stupně jsou bodovány od 1 do 5 bodů, přičemž u většiny položek má úplný nesouhlas hodnotu 1 a úplný souhlas hodnotu 5. Výjimkou jsou položky 1., 11., 12., 15. a 16., které jsou kódovány reverzně, takže úplný souhlas má hodnotu 1 a úplný nesouhlas hodnotu 5.

Škála obsahuje následujících 16 položek:

1. Rozhodnutí dělám co nejdříve. (reverzní)
2. Raději přenechávám rozhodnutí na jiných.
3. Pokud je to možné, rozhodování se vyhýbám.
4. Trvá mi dlouho, než se rozhodnu.
5. Cítím se nepříjemně v situacích, kdy se musím rozhodovat.
6. Často cítím kvůli rozhodování napětí.
7. Mám strach, že se rozhodnu nesprávně.
8. Znepokojují mě možné negativní následky mého rozhodnutí.
9. Často lituji svého rozhodnutí.
10. O rozhodnutí přemýšlím ještě dlouho po tom, co ho udělám.
11. Když se rozhodnu, jsem si jistý, že je moje rozhodnutí správné. (reverzní)
12. Když se jednou rozhodnu, už své rozhodnutí nechci změnit. (reverzní)
13. Považuji se za nerozhodného člověka.
14. Před ostatními o sobě mluvím jako o nerozhodném člověku.
15. Rád zastávám pozice, ve kterých je třeba se rozhodovat. (reverzní)
16. Vždy přesně vím, co chci. (reverzní)

Výzkumný a standardizační soubor

Uvedenou sadu 16 položek jsme administrovali rozsáhlému souboru respondentů. K získání respondentů jsme využili metodu příležitostného výběru, respondenty jsme oslovovali prostřednictvím sociálních sítí. Samotný sběr dat poté probíhal v prostředí online platformy.

Test celkově vyplnilo 544 respondentů. Jeden respondent byl vyřazen z důvodu nesplnění podmínky minimálního věku 18 let, dalších šest respondentů bylo vyřazeno z důvodu příliš vysokého věku (tito respondenti byly identifikováni jako odlehlá pozorování, která by mohla mít negativní vliv na náš test).

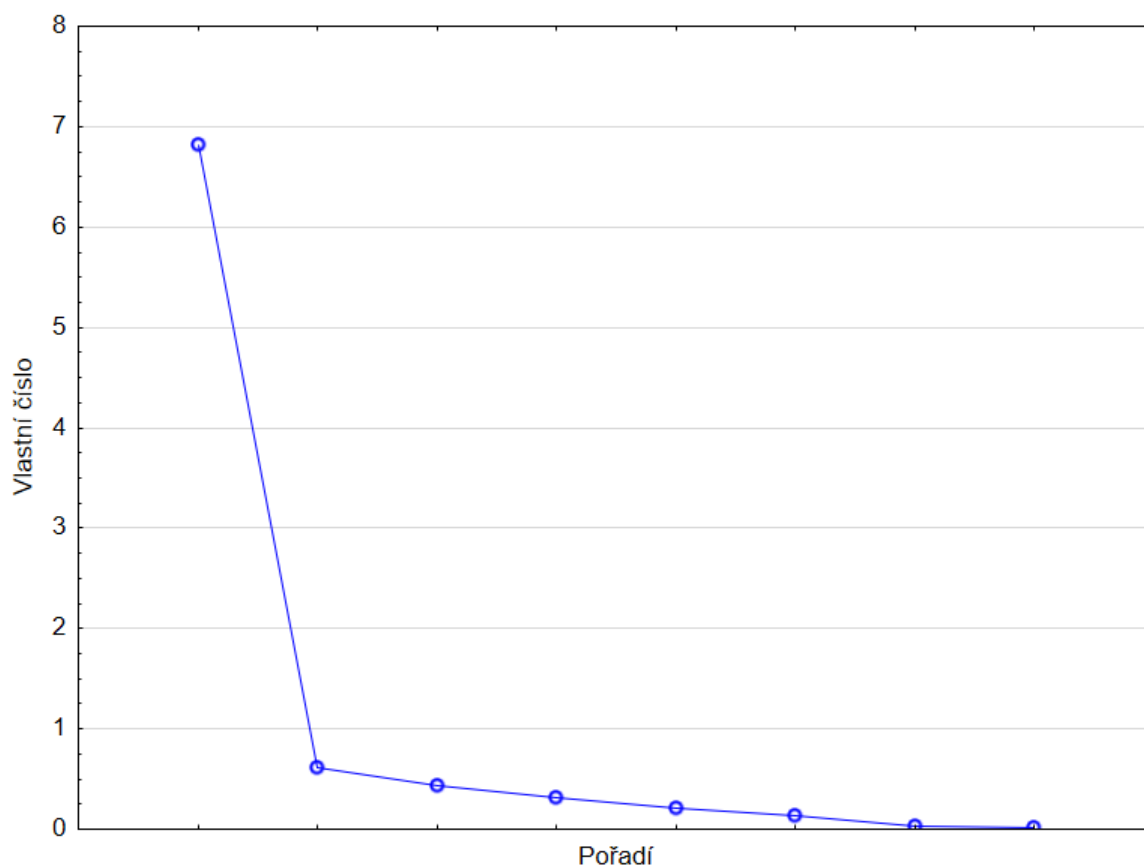
Upravený soubor tedy obsahoval 537 respondentů, z toho 125 mužů (23 %) a 412 žen (77 %). Průměrný věk respondentů byl 31,11 let se směrodatnou odchylkou 10,96 roku.

Tento soubor byl použit k výběru testových položek, k prozkoumání vlastností testu i ke stanovení norem testu.

Faktorová struktura inventáře a výběr funkčních položek

Původní set 16 testových položek byl podroben exploratorní faktorové analýze (EFA) s pomocí metody hlavní osy. Očekávali jsme přítomnost 4 faktorů, nicméně tento předpoklad se nepotvrdil. Níže zobrazený sutinový graf (Obrázek 1) naznačuje přítomnost pouze jednoho faktoru. Faktorové náboje a komunality položek shrnuje Tabulka 1.

Obrázek 1: Sutinový graf pro 16 položek

Tabulka 1: Faktorové náboje z EFA na 16 položkách

Položka	Faktor	Komunalita	Znění položky
1	-0,40	0,16	Rozhodnutí dělám co nejdříve.
2	-0,72	0,52	Raději přenechávám rozhodnutí na jiných.
3	-0,77	0,59	Pokud je to možné, rozhodování se vyhýbám.
4	-0,73	0,53	Trvá mi dlouho, než se rozhodnu.
5	-0,78	0,61	Cítím se nepříjemně v situacích, kdy se musím rozhodovat.
6	-0,72	0,51	Často cítím kvůli rozhodování napětí.
7	-0,72	0,52	Mám strach, že se rozhodnu nesprávně.
8	-0,62	0,38	Znepokojují mě možné negativní následky mého rozhodnutí.
9	-0,48	0,23	Často lituji svého rozhodnutí.
10	-0,60	0,36	O rozhodnutí přemýšlím ještě dlouho po tom, co ho udělám.
11	-0,54	0,29	Když se rozhodnu, jsem si jistý, že je moje rozhodnutí správné.
12	-0,16	0,03	Když se jednou rozhodnu, už své rozhodnutí nechci změnit.
13	-0,81	0,66	Považuji se za nerozhodného člověka.
14	-0,74	0,55	Před ostatními o sobě mluvím jako o nerozhodném člověku.
15	-0,65	0,42	Rád zastávám pozice, ve kterých je třeba se rozhodovat.
16	-0,64	0,41	Vždy přesně vím, co chci.

Identifikovali jsme pouze jeden faktor. Nejvýrazněji ho sytí položka 13. (-0,81) „Považuji se za nerozhodného člověka.“, po ní následuje položka 5. (-0,78) „Cítím se nepříjemně v situacích, kdy se musím rozhodovat.“ a položka 3. (-0,77) „Pokud je to možné, rozhodování se vyhýbám.“. Nejméně tento faktor naopak sytí položky 12., 1. a 9.

Testové škály výpočet hrubého skóru

Nalezený faktor jsme se rozhodli pojmenovat *Nerozhodnost*. Do finální verze škály jsme zařadili 10 položek, které tento faktor nejvíce sytí, zbývajících 6 položek bylo vyřazeno. Škála tedy obsahuje následujících 10 položek:

2. Raději přenechávám rozhodnutí na jiných.
3. Pokud je to možné, rozhodování se vyhýbám.
4. Trvá mi dlouho, než se rozhodnu.
5. Cítím se nepříjemně v situacích, kdy se musím rozhodovat.
6. Často cítím kvůli rozhodování napětí.
7. Mám strach, že se rozhodnu nesprávně.
13. Považuji se za nerozhodného člověka.
14. Před ostatními o sobě mluvím jako o nerozhodném člověku.
15. Rád zastávám pozice, ve kterých je třeba se rozhodovat.
16. Vždy přesně vím, co chci.

Hrubý skór se počítá jako součet bodů získaných respondentem za jednotlivé položky. Za úplný souhlas je udělováno 5 bodů, za úplný nesouhlas je udělován 1 bod. Výjimkou jsou položky 15. a 16., které jsou skórovány reverzně, takže za úplný souhlas se uděluje 1 bod a za úplný nesouhlas 5 bodů.

Celkově je tedy možné získat 10 až 50 bodů.

Důkazy o reliabilitě metody

Vnitřní konzistence

Pro zjištění reliability škály jsme použili Cronbachův koeficient alfa. Vnitřní konzistence celkové škály má hodnotu 0,92, což lze považovat za velmi uspokojivé.

Dále jsme zkoumali chování jednotlivých položek, za účelem ověření, jestli některá položka nepoškozuje reliabilitu škály. Zjištěné údaje znázorňuje Tabulka 2. Údaje nenaznačují, že by některá položka výrazně poškozovala reliabilitu škály.

Tabulka 2: Popisné charakteristiky jednotlivých položek

Položka	Průměr	Sm. odch.	Šikmost	R
2	2,89	1,22	0,05	0,70
3	2,81	1,22	0,17	0,75
4	3,24	1,25	-0,11	0,69
5	3,20	1,20	-0,27	0,75
6	3,61	1,15	-0,66	0,67
7	3,58	1,20	-0,59	0,66
13	3,08	1,37	-0,01	0,79
14	2,81	1,35	0,17	0,72
15	3,36	1,18	-0,33	0,63
16	3,18	1,14	-0,12	0,60

Pozn.: Sloupec R obsahuje korelační koeficient položky a součtu zbývajících 9 položek.

Stabilita v čase

Část respondentů byla požádána, aby inventář vyplnila s odstupem času znovu. Učinilo tak 41 respondentů, z toho 9 mužů (22 %) a 32 žen (78 %). Časový odstup mezi prvním a druhým vyplněním se pohyboval mezi 7 až 17 dny, s mediánem 9 dnů. Hodnota test-retest reliability je 0,94, co můžeme považovat za velice uspokojivé. Další údaje obsahuje Tabulka 3.

Tabulka 3: Vnitřní konzistence, stabilita v čase a další deskriptivní statistiky škály inventáře

Škála	Počet pol.	Průměr	Směr. odchylka	Šikmost	Stabilita v čase	Vnitřní konz.	Chyba měření
Nerozhodnost	10	31,75	9,36	0,09	0,94	0,92	0,40

Důkazy o validitě metody

Kriteriální validita metody

Za účelem zjištění validity naší metody jsme se kromě samotných položek ptaly také na to, jestli pro respondenty bylo náročné vybrat, kterou možnost odpovědi u daných položek zvolí. (Otázka zněla: „Bylo pro vás náročné vybrat, kterou z nabízených možností v tomto dotazníku si zvolíte? Odpovězte prosím slovem ano/ne.“) Předpokládáme, že pokud je člověk nerozhodný, bude pro něj také náročné se rozhodnout, kterou z nabízených možností si vybere. Odpovědi na tuto doplňující otázku nám slouží k ověření kriteriální validity.

Tato otázka byla nepovinná, někteří respondenti ji proto vynechali. Využitelné odpovědi jsme získali od 417 respondentů. Tyto odpovědi jsme následně převedli do jednotné formy, tj. pouze do slov „Ano“ a „Ne“, veškerý přebývající text (např. případné odůvodnění odpovědi apod.) byl odstraněn. Takto upraveným odpovědím jsme následně přiřadili číselné hodnoty („Ano“ = 1, „Ne“ = 0).

Pro prozkoumání vztahu mezi inventářem a vnějším kritériem jsme využili Mannův-Whitneyův U test. Z tohoto testu vyšlo, že $U = 12591,50$ s p-hodnotou 0,009. Hodnota AUC je 0,588. Odpovědi na validační otázku tedy statisticky významně souviseli s celkovým skóre v naší metodě. Skupina, která odpověděla „Ano“ měla rovněž tendenci skórovat o něco výš než skupina „Ne“, i když rozdíl nebyl příliš výrazný. Tyto poznatky posilují důvěru v kriteriální validitu naší metody.

Faktorová validita

V naší škále pracujeme s jedním faktorem nazvaným *Nerozhodnost*. Po tom, co jsme z původních 16 položek odstranili položky s nízkým faktorovým nábojem, jsme opět provedli EFA na vybraných 10 položkách. Výsledek znázorňuje Tabulka 4. Jelikož je zde přítomen pouze jeden faktor, nebylo potřebné zjišťovat, která položka patří ke kterému faktoru, ani využít rotace VARIMAX a podobně.

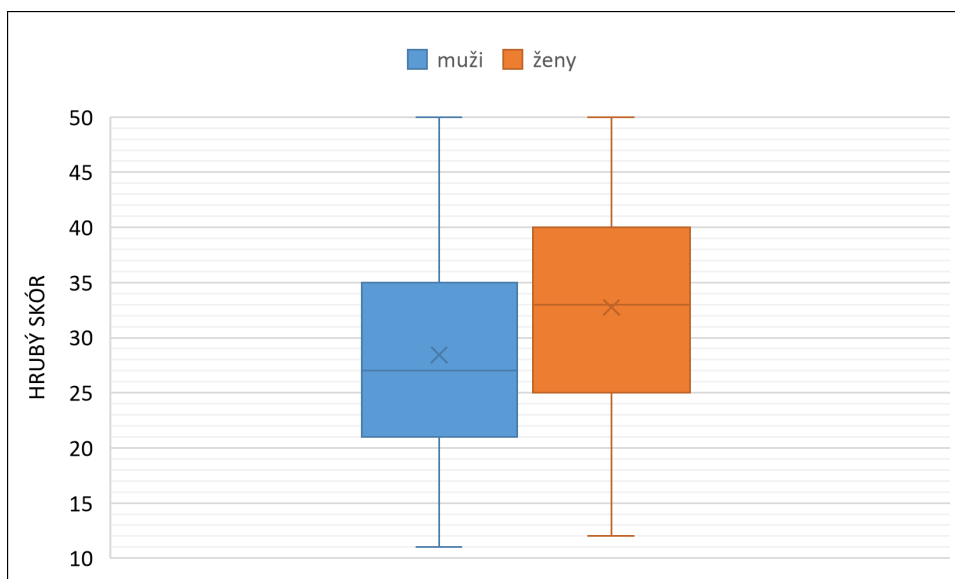
Tabulka 4: Faktorové náboje a komunalita škály

Položka	Faktor	Komunalita
2	-0,73	0,54
3	-0,79	0,63
4	-0,72	0,52
5	-0,79	0,63
6	-0,70	0,49
7	-0,69	0,48
13	-0,83	0,69
14	-0,76	0,57
15	-0,66	0,44
16	-0,62	0,39
Vysvětlený rozptyl:		54 %

Orientační normy

Náš výzkumný soubor je tvořen celkem 537 respondenty, kteří skórovali v průměru 32 body se směrodatnou odchylkou 9,36. Průměrný hrubý skór u žen v našem souboru je 33, směrodatná odchylka 9,22 a u mužů pak průměrný hrubý skór dosahuje 28 bodů se směrodatnou odchylkou 9,11. Vztah průměrného hrubého skóru žen a mužů znázorňuje Obrázek 2.

Obrázek 2: Graf hrubého skóru u mužů a žen

Z grafu je patrné, že existují rozdíly mezi muži a ženami, z tohoto důvodu byly vytvořeny normy pro každé pohlaví zvlášť.

Normy jsme vytvořili pomocí nelineární transformace. Hodnoty hrubého skóru (zvlášť u žen a u mužů) jsme převedli na percentily a následně podle kvantilu normálního rozdělení na Z-skór. Získané údaje jsme upravili do podoby staninů. Tabulka 5 obsahuje výsledné staninové normy, tj. intervaly hrubého skóru patřící k danému staninu. Metodu nelineární transformace jsme použili z důvodu zešikmeného rozdělení hrubých skóru.

Tabulka 5: Normy pro muže a ženy

Stanin	Hrubé skóry	
	Muži	Ženy
1	11-14	10-16
2	15-16	17-20
3	17-21	21-24
4	22-25	25-31
5	26-30	32-37
6	31-36	38-40
7	37-41	41-44
8	42-44	45-47
9	45-50	48-50

Pozn.: Pro převod hrubého skóru na stanin najdete buňku v sloupci pro muže/ženy ve které je uveden interval, do kterého spadá naměřená hodnota hrubého skóru. Na začátku příslušného řádku naleznete hledanou hodnotu staninu.

Zhodnocení metody

Tento inventář je rychlým screeningovým nástrojem vhodným k měření nerozhodnosti. Byla u něj prokázána reliabilita na úrovni vnitřní konzistence (Cronbachova alfa dosahuje hodnotu 0,92) i na úrovni stability v čase (hodnota korelace test-retest je 0,94).

Dále jsme našli důkazy o kriteriální validitě, odpověď na validizační otázku statisticky významně souvisela s hrubým skórem participantů.

Faktorová analýza ukázala přítomnost pouze jednoho faktoru, který jsme pojmenovali *Nerozhodnost*. Z původních 16 položek jsme do výsledného inventáře umístili 10 položek, které tento faktor nejvíce sytily. Vyloučením některých položek jsme ale pravděpodobně přišli o možnost měřit některé projevy nerozhodnosti, které jsme na začátku při tvorbě položek na základě relevantní literatury považovali za důležité. Rovněž se tímto zásahem snížil počet reverzních položek na pouze 2. Pro lepší fungování inventáře by jsme doporučovali toto číslo navýšit.

V případě opětovné tvorby inventáře zaměřeného na nerozhodnost bychom doporučovali zvolit obsah a formulaci položek, která by vedla k nalezení více faktorů a tím k podrobnějšímu prozkoumání nerozhodnosti. Nicméně v případě, že bychom považovali nerozhodnost za koncept pozůstávající pouze z jedné složky, je tento inventář poměrně vhodným způsobem jejího měření.

Použitá literatura

- Ferrari, J. R., & Dovidio, J. F. (2000). Examining behavioral processes in indecision: Decisional procrastination and decision-making style. *Journal of Research in Personality*, 34(1), 127-137.
- Fontana, D. (2014). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele (Vyd. 4)*. Portál.
- Frost, R. O., & Shows, D. L. (1993). The nature and measurement of compulsive indecisiveness. *Behaviour Research and Therapy*, 31(7), 683-696. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(93\)90121-A](https://doi.org/10.1016/0005-7967(93)90121-A)
- Germeijs, V., & De Boeck, P. (2002). A measurement scale for indecisiveness and its relationship to career indecision and other types of indecision. *European Journal of Psychological Assessment*, 18(2), 113-122. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.18.2.113>
- Germeijs, V., & De Boeck, P. (2003). Career indecision: Three factors from decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 11-25. [https://doi.org/10.1016/S0001-8791\(02\)00055-6](https://doi.org/10.1016/S0001-8791(02)00055-6)
- Provazník, V., & Bedrnová, E. (1991). *Psychologické aspekty rozhodování*. Státní pedagogické nakladatelství.
- Rassin, E., Muris, P., Franken, I., Smit, M., & Wong, M. (2007). Measuring general indecisiveness. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 29(2), 61-68. <https://doi.org/10.1007/s10862-006-9023-z>
- Takemura, K. (2021). *Behavioral decision theory*. Springer Singapore.